

MÕNDA SAKU ÜMBRUSE KOHANIMEDEST

Saku nime kujunemisest

Kohanimesid kasutame iga päev, kasutame neid samasuguse iseenesest-mõistetavusega nagu keele kõiki teisigi sõnu, seejuures enamasti mõtlemata, kuidas või millal on üks või teine nimi tekkinud. Kohanimed, nende teke ja areng on tihti seotud kas antud piirkonnaga looduslike iseärasustega, seal elanud isikutega või mõnede huvitavate sündmustega. Seega peidavad kohanimed endas terakese minevikku.

Võib oletada, et Saku nimi on aegade jooksul tekkinud Soodentaga küla nimest, millist Taani Hindamisraamatus on võõrapäraselt nimetatud Sochentakaeks. Kui praeguse Kajamaa küla Saku jõeäärset osa vanasti tõesti nimetati Soodentaga külaks, siis oli see väike, 3 adramaa suurune küla, mis oli igalt poolt soodega ümbritsetud ja kust kuiva jalaga pääses välja ainult praeguse Saku-Tõdva tee ulatava kõrgema mineraalmaa riba kaudu. Aegade jooksul on sakslastele raskesti hääldatavast Soodentaga nimest sõna teine pool ära jäänud ja Sochenist on Sache ja hiljem Saku kujunenud.

Rahvasuus on laialt levinud ka legend, nagu oleks Saku (Sack) nimi tuletatud kotitaolisest sopistusest ("Sack" on saksa keeles kott). Sellisel arutlusel on teatud tagapõhi siiski olemas, sest tõepoolest Soodentaga küla ja hilisema Saku mõisa maad kujutasid esialgu nagu kotti, mis ümbritsetud soode ja kevadeti suurveega ning sisse-välja pääseti praeguse Saku-Tõdva tee ulatava kõrgema mineraalmaa riba kaudu, mis kujutaski endast kotti suud. Kindlasti võis aga selline küla (hiljem ka mõis) "kotisolek" aidata kaasa, et Sochentakaest kujunes aja jooksul Sacke ja hiljem Saku.

Kajamaa nime kujunemisest

Saku nimi kujunes Saku praegusest asupaigast eemal, tänase Kajamaa küla maadel ja alles 17. sajandil, kui Saku mõisakeskus toodi praegusele Saku alale, toodi koos mõisakeskusega ka Saku kui kohanimi Saku praegusele alale, mis varem kandis Kaiu küla nime.

Saku mõisakeskuse toomisel endise Kaiu küla maadele võttis tolleaegne mõisaomanik Bernhard Scharrenberg Kaiu talupoegade maad mõisamaadena kasutusele, kuid endised mõisamaad andis asendusmaana Kaiu küla maadelt välja aetud talupoegadele ja neid endisi Saku küla aladel olnud mõisamaid hakati kutsuma Kaiu küla maadeks, millest kujuneski välja hilisem Kajamaa küla nimi.

Heino Kärblane

Trükitud on valminud

Kohaliku Omaalgatuse Programmi toetusel.

Kaanefoto: Kajamaale ainuomane maastik, foto Vello Eensalu.

Talude fotod: Vello Eensalu, Peeter Hillep
Koostanud ja toimetanud: Kajamaa Külaselts, Katri Ots
Kasutatud materjalid: Kärblane, H. 1998. Kajamaa nime kujunemislugu. Saku Sõnumid nr. 3;

Kärblane, H. 2001. Kajamaa – esimene mõisa- ja vallakeskus. Saku Sõnumid nr. 11.

Kujundanud: Anu Uusmaa

Trükitud: Multiprint 2013

Tiraaž: 85

AADU

Talu on rajatud 2004 a.
Talu on koduks Sepa perele.

AASLA

Talus on praeguste omanike, Roosna perekonna järeltulijate esivanemad elanud ligikaudu 200 aastat. Kunagisest 73,5 h suurusest talust on säilinud elumaja ja ait, vana maakividest kelder on ümber ehitatud. Hetkel kasutatakse talu maakoduna, kuid eesmärgiks on tulla tallu taas aastaringselt elama.

ADO

Talu asutaja Johan Esko ostis talu 1868. aastal Saku mõisahärralt puhta kulla eest. Talu kuulub tänaseni asutaja järglastele. Talu maadel asub endine surnuaed, mis pärineb ilmselt Põhja sõja järgsest ajast. Vana surnuaia aladelt leitud leidude hulgas on näiteks ka inglise rahat aastast 1612.

ANNOTALU

Talu on rajatud Kajamaa ühe vanima talu – Jaani talu – maadele. Algselt ühepere elamuks ehitatud hoone on tänaseks tuntust kogunud KülaVilla nime all. Talu maavaldustes asub lisaks peamajale ja saunale veel külakiik, telk-püstkoda ja küla ainukene ujumiskoht – tehisjärv koos poolsaartega. Täpsem info www.kylavilla.ee

ADRA

1910. aastal tuli Mart Sooberg talu talu- väiks ja sai läbi abiellumise talu pereme- heks. Talu maad on ilmselt Saku mõisast ostetud mõnevõrra varem. 1998. aastal ostsid säilinud taluhooned praegused omanikud. Täpsem info www.kuldnool.ee

ESKO (ESKU)

Vanimad andmed talu kohta pärinevad 1872. aastast. Uued hooned on ehitatud 1919. aastal. Vanad taluhooned asusid 1 km kaugusel praegusest asukohast Jaani, Maaritsa, Aasla ja Aadu komplek- sis – praegu asub Vana-Esko maaük- suse peal uus elamine. Tänapäeval on talu suuruseks 140 ha põllumaad ja 10 ha metsa. Talumajapidamine koosneb elumajast, abihoonest, masinakuurist ja laudakompleksist, kus elab 150 pealine kari. Talu tänane majandustegevus on piima- ja lihakarjakasvatus, piima ümber- töötlemine, turism. Talu on tuntud "Õnne- 13" teleseriaalist Uuevariku taluna alates aastast 1995. Täpsem info talu kohta www.eskotalu.ee.

HUNDINUKA

Hundinuka talu asutati pärijate poolt 2006. aastal endise Tagalepa talu maadele. 19. sajandi lõpus asutatud vanast taluko- hast oli järgi vaid lagunenud kivekelder, mis täna renoveerituna ilmestab taluhoovi ja ühendab vana uuega.

INTSU

Talu on rajatud 1989. aastal Ilmar Kepi ja Juta Tarvise maakoduna. Mõned aastad tagasi rajas peretütar samale kinnistule oma kodu (alumisel pildil).

KIVISILLA

23. aprillil 1918. aastal saadi talu kinkelepinguga mõisnik Baggehufwudt 'lt ja kuni tänapäevani on majapidamine olnud Küt-side suguvõsa omanduses. 4,7 ha suuruses talus on koos kõrvalhoonetega elumaja, mis 30-ndate aastate alguses toodi lahtivõetuna Haapsalust. Tänapäeval on talu perekondade Küt, Tiitso ja Karming elu- ja suvituskohaks koos väikese aiapidamisega.

LAKSI (PÄÄSTEVÄLJA)

Talu on asutatud 20. sajandi alguses. Talul polnud peale asutajate surma pärijaid ning talu kuulutati peremeheta varaks. 2001. aastal müüs vald talu uutele asukatele. Praegu on taluhoonetest säilinud vaid sauna osa.

KOOLIMAJA

Kool on asutatud Saku valla esimese koolina 1869. aastal. Vana kooli-, kohtu- ja vallamaja asus praeguse Kuuse kinnistu krundil. Uus maja õnnistati 1934. aastal. Nõukogude ajal 1971. aastal kool likvideeriti. 19 pikka aastat järeelvalveta olnud endine koolimaja lagunes. Vahepeal taheti siia rajada nii hotellitüüpi ühiselamut kui ka kultuuri- ja spordikeskust. 1983. aastal leidis aset tulekahju. 1990. aasta jaanuaris algatasid Sirje Õruste ja Eevi Roos kava rajada majja lasteasutus ning maja taasavati lasteaed-alkkoolina 3. septembril 1990. aastal. Alates 1. septembrist 2005 kuulus kool Kurtna Lasteaed-Algkooli juurde, aga alates 1. septembrist 2008 tegutsetakse jälle iseseisvana Kajamaa kooli nime all. Täpsem info www.kajamaakool.ee

KUUSE

Talu on rajatud 1989–1990 aastal kaas-aegse eluhoonena. Selle maja krundil asus vana kooli- ja vallamaja hoone. Tõdva–Saku maanteel nähtav kiviaed on rajatud vana koolimaja vundamendi kividest.

NURGA

Heakorra poolest silmapaistev talu on rajatud 1989. aastal eelmiste omanike poolt maakoduks. Praeguste omanike poolt läbiviidud renoveerimistööde käigus on omandanud eluhoone uue ilme.

ONNI

Talul tänapäeval hooned puuduvad ning säilinud on vaid maavaldus. Kuna omanikud elavad väljaspool Kajamaa küla, siis talu kohta täpsemad andmed puuduvad.

PEETRI

Peetri talukoht on rajatud 2007. aastal, siis oli aeg, kui inimesed liikusid jällegi linnast maale, ehitamisel on palkmaja, mis aitab leida rahu, õnne ja armastust. Aeg annab arutust!

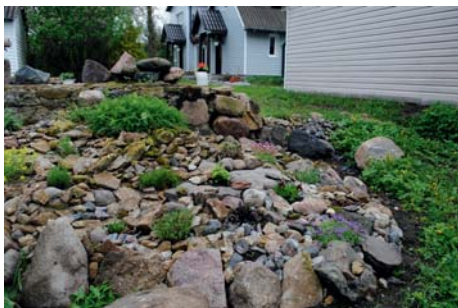
PIIRI

Talu on rajatud 1989–1990 aastal kaas-aegse eluhoonena.

SAGADI

Talu on rajatud 1988. aastal. Majapidamisse kuuluvad elumaja, laut, garaaž ja abihooned. Talul oma maavaldus puudub, kuid peetakse jõudumööda siiski loomi.

SAUNAVÄLJA (SUUREVÄLJA)

Esimesed andmed talu kohta pärinevad 19. sajandist. Eluhoone on rajatud 1880.-ndate aastate keskpaiku. Alates 1993. aastast on talu kasutusel alalise elukohana perekond Aarpuu'le. Tänapäevaks on hooned läbinud põhjaliku renoveerimise, uus ja vana stiil on omavahel läbi põimunud ja moodustavad ühtse tervikliku maakodu. Elumaja ja abihoonetega kuulub kompleksi 6 ehitist. Talul on 11,8 ha maad, millest 0,5 ha kasvab mets.

SOOPEALSE

Soopealse hakkas tasapisi kodutaluks kujunema 2007. aasta varakevadel, mil kopp perenaise vana-vanemate heinamaasse loodi. Talu kuivendatud maal on pererahva sihts puhas toit, vaikus, avarus ning jätkuv areng.

STEPI (MAARITSA)

Eelmisest sajandist pärinev talu (Maaritsa) osteti 2000. aastate alguses uute omanike poolt ära ja käivad renoveerimistööd. 1,97 ha suuruses majapidamises on lisaks elumajale veel laut, ait, küün ja kelder.

SUURESÖÖDI (SUURESTI)

Talu asutaja Eesman Hendrik ostis selle 1871. aastal mõisalt. 1914. aastal valmis uus elumaja, mille tsinkplekist katuse materjal pärineb 20-ndate aastate lõpul ülestõstetud uppunud laevalt. Täna on majapidamine koduks perekond Eesmetale.

TÕNU

Talu on rajatud 1908. aastal. Alates 1986. aastast kuulub majapidamine koos 3,8 ha maaga praegustele omanikele. Talu kasutatakse elukohana.

VANAESKO

Esko talu kunagiste taluhoonete asukohale on tänaseks kerkinud kaunis aastaringseks elamiseks kasutatav palkmaja. Maja ehitust alustati täiesti etteplaneerimata maagilisel kuupäeval 09.09.2009.a. Looduslikult kaunist vaadet ning elu naudivad seal Olderite pere liikmed.

VANA SAKU MÕIS

Esko talu karjamaadel asub endise Saku mõisahoone koht. Tänaseks on sellest säilinud vaid kõrgem kivihunnik. Saku mõis tekkis tolaeagse Saku küla (tänapäevane Kajamaa) maadele 1463. aastal. Mõisakeskus viidi praeguse Saku aladele ilmselt peale vana mõisahoone hävimist 17. sajandil.

TÕDVA JÕGI

● Vana Saku mõis

● Vanaesko

● Tõnu Ado

● Annotalu

● Peetri

● Aasla

● Stepil

● Laksi

● Onni

● Saunavälja

● Kuuse

● Piiri

● Kajamaa kool

● Soopealse

● Sagadi

● Adra

Viljandi maantee

Saku-Tõdva tee

Tõdva-Hageri tee

Mitmekümne talukohaga ja üle poole-saja aastaringse elanikuga Kajamaa küla asub 5 km kaugusel Sakust ja kiviviskekaugusel pealinnast. Valdavas osas on säilinud ajaloo jooksul välja kujunenud talumajapidamised (esimesed 7 talu on mainitud revisjonikirjades juba 1690. aastal) ja üksikud uusehitised on hästi sulandunud hajaküla miljöösse.

Küla läbiv maantee võimaldab hästi säilinud hajaküla ja loodusmaastiku eksponeerida ka läbisõitjatele. Esko talu traditsioonilist talumajapidamist, kus toodetakse piima, kohupiima, jogurtit ja kuulsat Saku juustu, külastavad turistikud ja huvilised üle kogu maailma. Eestimaa heitliku ilma trotsijaid meelitavad Kajamaa Viburajal korraldatavad vibulaskmise võistlused, kliendiüritused ja sünnipäevad. Suvepäevade, pulmade jm. ürituste paigana on populaarsust kogumas meie oma küla puhkekeskus – Küla Villa.

Üle 30 aktiivse liikmega MTÜ Kajamaa Külaselts on asutatud 15. oktoobril 2001. aastal. Kajamaa Külaseltsi korraldamisel on toimunud mitmed suvised külapäevad, on kogutud ajaloolist materjali küla ja talude kohta. Koostöös teatriinimestega (Aleksander Eelmaa, Maria Klenskaja jt.) korraldati 2001. aastal Suuresöödi talu õuel etendus Tulek. Harjumaa Omavalitsuste Liidu poolt korraldatud maakondlikul konkursil “Ilus küla 2001” saavutas küla kolmanda koha. Aastatel 2002-2003 nägid trükivalgust Kajamaa majapidamisi ning küla elu-olu tutvustav

raamat ja voldik ning valmisid küla logo kandvad kruusid, T-särgid ja külalipp. Kui 10 aastat tagasi valminud T-särgi selga kaunistas üleskutse “Kõik kroonid Kajamaale!”, siis peale rahavahetust sai tibukollane külasärk uue välimuse – iga kajamaalase selga ehivad 70 külaelaniku nimed (siinkohal olgu öeldud, et Kajamaal on kõige populaarsemateks nimedeks Toomas ja Peeter). Kohaliku Omaalgatuse Programmi ja Saku valla toetusel on paigaldatud külakaardid Adra ja Esko talumaadele. Traditsiooniks on kujunenud talve alguse tähistamiseks küünalde süütamine küla keskpunktis asuva Suuresöödi talu õuel ja suured ühised perepäevad, et iga oma küla noor ja vana teaks ning tunneks üksteist.

Viimasel 15 aastal on toimunud külas suured muutused – Kajamaale on tulnud elama palju noori peresid: kui selle sajandi alguses elas külas ainult 4 last, siis tänaseks päevaks on see arv kasvanud 22-le. Sellised olulised arengud sundisidki välja andma uut Kajamaa küla trükist. Valmimas on veel mitmeid uuselamuid, mis leiavad käsitlemist juba järgmises väljaandes.

KUNI SU KÜLA VEEL ELAB, ELAD SINA KA!

Teretulemast Kajamaale ja seda mitte ainult virtuaalselt!

...ja alati on teretulnud kukrukergendus külaseltsi arvele a/a 221018147103!

